

INTRODUCERE: REPERE ALE CERCETĂRII RECENTE DE CALITATEA VIEȚII

IULIANA PRECUPETU

Calitatea vieții se referă la bunăstarea oamenilor în societate și indică măsura în care viața lor este bună. Calitatea vieții este un concept multidimensional care include o serie de domenii: condițiile materiale de viață, sănătatea, locuirea, locul de muncă, viața de familie, echilibrul între viața privată și viața profesională, bunăstarea subiectivă. Concentrându-se în mod esențial asupra individului și circumstanțelor vieții personale, abordarea calității vieții surprinde și relația persoanei cu comunitatea/societatea în care trăiește (încrederea în oameni, instituții etc.), cât și aspecte ale calității societății ca atare (calitatea serviciilor publice). Cea mai importantă caracteristică a acestei abordări este faptul că oferă oamenilor „o voce” prin care aceștia pot evalua aspecte ale vieții lor în cadrul instituționalizat al științei. Percepțiile, evaluările, satisfacțiile aparțin respondenților incluși în studii și dau posibilitatea diferiților actori sociali de a vedea viața și societatea prin lentilele oamenilor obișnuiți. Indicatorii calității vieții devin astfel o măsură a performanțelor economice și sociale într-o anumită societate.

Raportul de cercetare *Calitatea vieții în România în context european*, cuprinzând o analiză a calității vieții în perioada 2003–2016, a fost elaborat în anul 2018 și distribuit online. Datele utilizate provin din *Sondajul european privind calitatea vieții – European Quality of Life Survey (EQLS)*, o cercetare care se realizează în toate țările Uniunii Europene și care are ca scop descrierea și explicarea calității vieții pe toate dimensiunile sale. Revista *Calitatea vieții* publică o versiune revizuită a raportului pentru a menține în atenția celor interesați problema calității vieții în România, caracteristicile contextuale și individuale care configurează calitatea vieții în țara noastră și tendințele înregistrate în diferitele dimensiuni ale acesteia într-o perioadă de timp relativ recentă.

Lucrarea își propune să răspundă următoarelor întrebări: 1. Care este calitatea vieții în România și cum se situează țara noastră pe diferitele dimensiuni ale calității vieții în contextul Uniunii Europene?; 2. În ce măsură calitatea vieții s-a

---

Adresa de contact a autorului: Iuliana Precupețu, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: iuliana@iccv.ro.

schimbat în perioada 2003–2016?; 3. Care a fost impactul crizei financiare care a debutat în anii 2008–2009 asupra calității vieții în România?; 4. Cum variază calitatea vieții în funcție de caracteristicile sociodemografice și care sunt grupurile caracterizate de vulnerabilitate și precaritate?

Percepțiile calității vieții sunt puternic dependente de situațiile obiective în care trăiesc oamenii, de circumstanțele vieții individuale și de contextul social.

Astfel, condițiile macro, cum sunt resursele economice, sistemul politic, caracteristicile ocupării, sistemele de educație și sănătate, influențează calitatea vieții și determină circumstanțele concrete ale vieții individuale. Țările dezvoltate sunt caracterizate de niveluri înalte ale calității vieții, iar populația se bucură de bunăstare, exprimând niveluri înalte ale satisfacției față de domeniile particulare ale vieții și față de viață în general. Resursele materiale sunt esențiale în asigurarea calității vieții și există o relație puternică între venit și calitatea vieții la nivel macro, aceasta devenind mai puțin importantă la niveluri înalte ale veniturilor, când alte elemente structurale capătă semnificație. Astfel, pe lângă afluența economică, tot mai semnificative devin elemente cum sunt sistemele eficiente de sănătate și educație, stabilitatea politică, protecția socială, calitatea mediului, egalitatea și drepturile personale. O relație asemănătoare se păstrează la nivel individual, unde resursele materiale sunt extrem de importante în măsura în care acoperă nevoile oamenilor și le oferă acestora oportunitatea de a se concentra pe nevoile superioare.

Pe lângă dependența de condițiile structurale oferite de societate, percepțiile și evaluările domeniilor vieții încorporează, însă, și valorile, așteptările, standardele personale. Atunci când oamenii își evaluează calitatea vieții, ei iau în considerare propriile condiții de viață și pe cele ale altor oameni și compară situația personală cu a grupurilor de referință: prieteni, vecini, persoane cunoscute. Mai mult decât atât, ei pot folosi ca element de comparație situația lor din trecut, cât de bine „au reușit în viață”, sau proiecția asupra situației lor din viitor, ceea ce își doresc să devină. Standardele de comparație pot apărea la nivel micro sau chiar macro atunci când modelele de referință sunt reprezentate de țările dezvoltate și de bunăstarea acestora. Între percepție și realitate există o relație flexibilă, în sensul că oamenii se pot adapta într-o anumită măsură la condiții negative (și pozitive) de viață, iar standardele suferă ele însele ajustări în cursul vieții.

Datele EQLS oferă o oportunitate extrem de importantă pentru a înțelege nivelul și caracteristicile calității vieții în România pe parcursul aproximativ al ultimei decade și jumătate. Cele patru valuri ale cercetării surprind momente diferite din evoluția economică și socială a țării noastre. Astfel, anul 2003 corespunde unui moment în care tranziția era teoretic încheiată, iar România se situa într-un trend al creșterii economice începute în anul 2000. Totuși, beneficiile creșterii nu erau încă vizibile în nivelul de trai în particular și în calitatea vieții în general, primul val al cercetării descriind condiții mai degrabă negative ale calității vieții. Următorul val al cercetării, 2007, a corespuns unor circumstanțe îmbunătățite

din punct de vedere economic și social, când creșterea economică fusese transpusă într-un nivel de trai ceva mai înalt. A treia cercetare a avut loc în 2011, anul în care criza economică a fost puternic resimțită de către populația României în urma reducerilor salariale din toamna anului 2010. Ultimul val al EQLS a surprins un moment de creștere economică și stabilitate socială.

Lucrarea de față este construită pe o abordare preponderent descriptivă și trece în revistă o serie de dimensiuni ale calității vieții în România în perspectivă europeană: nivelul de trai, condițiile de locuire, sănătatea și serviciile de sănătate, echilibrul viață privată–viață profesională, calitatea societății, participarea socială și bunăstarea subiectivă. Serviciile de sănătate sunt tratate în detaliu alături de starea de sănătate și apoi trecute în revistă și comparativ cu celelalte servicii publice. Lucrarea se concentrează pe România, încercând să creeze o imagine generală asupra calității vieții în țara noastră și să evidențieze particularități comparativ cu celelalte țări UE. Analizele sunt realizate de către autori pe baza setului de date integrat EQLS 2003–2016¹. Rezultatele sunt prezentate pentru România, comparativ cu celelalte țări cu accent pe situația curentă (cea mai recentă, 2016). În cele mai multe cazuri, raportarea valorilor se face la minimele și maximele europene, dar și la media UE². Analiza schimbării în domeniile calității vieții se face luând în considerare, acolo unde este posibil, toate valorile cercetării. De asemenea, încercăm să subliniem, pe baza evidențelor din date, domeniile influențate de criza economică și tendințele de schimbare în timp. Totodată, sunt analizate variațiile calității vieții în funcție de caracteristicile sociodemografice pentru România. Diferențierile observate în date au fost testate pentru semnificație statistică la $p < 0,05$. Numai diferențele semnificative statistic au fost semnalate în text. Datele au fost ponderate conform indicațiilor ce însoțesc baza de date.

METODOLOGIA EQLS

*Sondajul european privind calitatea vieții – European Quality of Life Survey (EQLS)*³ este un instrument de monitorizare aplicat în țările UE, realizat de către Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions – Eurofound⁴), o agenție europeană tripartită care are un rol activ în dezvoltarea politicilor sociale

¹ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (2018). *European Quality of Life Survey Integrated Data File, 2003–2016*. [data collection]. 3rd Edition. UK Data Service. SN: 7348, <http://doi.org/10.5255/UKDA-SN-7348-3>.

² Medie a 27 de țări actual membre UE (fără Croația) pentru valul din 2003 și media celor 28 de țări membre UE din prezent pentru toate celelalte valuri.

³ Metodologia ultimului val al cercetării este descrisă în raportul tehnic <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/wpefl18016.pdf>.

⁴ <https://www.eurofound.europa.eu/>.

și de ocupare. Studiul a fost inițiat în anul 2003 și a fost reiterat în anii 2007, 2011 și 2016.

Eșantioanele sunt reprezentative pentru populația rezidentă de peste 18 ani, la nivel național, fiind realizate utilizând, în funcție de disponibilitate, registre de populație sau rută aleatorie (*random route*). În fiecare țară a fost utilizat un eșantion de tip multistadial probabilist. Eșantioanele au fost stratificate după regiunea de dezvoltare (NUTS 2) și gradul de urbanizare. În fiecare strat au fost selectate aleator unitățile primare de eșantionare proporțional cu populația, pentru ca în stadiul următor să se selecteze indivizii/gospodăriile. În situațiile în care nu au fost disponibile liste nominale selecția respondentului în gospodărie a fost făcută aleator. Mărimea eșantioanelor în anul 2016 este de aproximativ 1 000 de persoane, ajungând, în unele cazuri, în funcție de mărimea populației, la 1 304 în Marea Britanie și 1 631 respondenți în Germania. Mărimea eșantioanelor pentru România în cele patru valuri ale cercetării a fost următoarea: N=1 030 (2003); N=1 000 (2007); N=1 542 (2011); N=1 004 (2016). Detaliile tehnice despre eșantionare și ponderare pot fi consultate în raportul tehnic⁵.

Cercetarea fost realizată pe bază de chestionar aplicat la domiciliul respondentului, cu ajutorul tabletei, prin metoda „față în față”. Durata chestionarului a fost, în medie, de 40 de minute. Asigurarea calității s-a făcut aplicând criteriile Sistemului European de Statistică ale Eurostat. În anul 2016 chestionarul a inclus 262 de itemi care au cules informații despre: caracteristicile sociodemografice, resursele materiale, condițiile de viață, locul de muncă, relațiile sociale, utilizarea serviciilor, bunăstarea subiectivă. Chestionarul aplicat a fost modificat într-o anumită măsură între valurile cercetării și completat în 2016 cu o baterie de itemi dedicată serviciilor sociale.

Un raport asupra calității vieții la nivel european a fost publicat de către Eurofound în anul 2017, devenind disponibil în 2018, iar setul de date integrat a devenit disponibil pentru cercetare științifică în anul 2018 fiind depozitat la UK Data Service.

---

⁵ <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/wpef18016.pdf>.